

Валентина Пашкова

к. пед. н., доцент, президент
Української бібліотечної асоціації

Теоретико-методологічний аналіз діяльності професійних бібліотечних об'єднань (за поглядами фахівців)*

Професійні об'єднання в будь-якій галузі діяльності є міжнародно визнаною формою єдності та консолідації всіх зацікавлених осіб.

*Асоціації** бібліотекарів функціонують у різних країнах світу понад століття. У 1990 р. діяло 76 міжнародних та 511 національних бібліотечних, інформаційних й архівних об'єднань¹. Осмислення основних функцій та напрямів функціонування бібліотечних асоціацій (БА), вивчення і перейняття прогресивного досвіду їх діяльності, зважаючи на потреби й особливості України, - актуальне наукове й практичне завдання. Його вирішення сприятиме вдосконаленню вітчизняної бібліотечної справи в нашій країні, професіоналізації бібліотечних працівників, покращанню бібліотечно-інформаційного обслуговування громадян.*

З аналізу зарубіжної літератури, де висвітлюється діяльність БА, впливає істотна розбіжність у формулюванні різними авторами їх мети й завдань, основних напрямів і форм роботи. Це зумовлено, по-перше, різноманітністю існуючих у світі асоціацій, а, по-друге, теоретико-методологічною нерозробленістю проблем їх функціонування та ролі в професіоналізації бібліотечних працівників і вдосконаленні бібліотечно-інформаційної діяльності.

* Написання цієї статті стало можливим завдяки гранту Інформаційної агенції США, наданому авторові IREX (Міжнародною радою наукових обмінів) для стажування в Мортенсон-центрі міжнародних бібліотечних програм Іллінойського університету в м.Урбана-Шампейн (США) в 1996 р.

** Асоціація (від латинського «associatio» - з'єдную, зв'язую) - об'єднання, союз, спілка, угруповання для досягнення спільної мети (УРЕ. - К., 1977. - Т.1. - С.274).

Професійні БА за видом членства можна поділити на асоціації, котрі об'єднують: бібліотечно-інформаційні установи; окремих представників бібліотечної професії (бібліотекарів, інформаційних спеціалістів та ін.); бібліотечно-інформаційні установи та їх окремих представників.

Ф.Гамільтон поділяє професійні й наукові товариства на:

- професійні організації, що встановлюють професійні норми й стандарти для своїх членів (наприклад, Бібліотечна асоціація Великої Британії);

- професійні організації, які приймають тільки тих, хто досягнув певного рівня розвитку та досвіду в професії (зокрема, Інститут учених у галузі інформації);

- наукові товариства, які приймають лише тих, хто серйозно зацікавлений у предметі, має або може не мати визнаної кваліфікації, але відомий своїми досягненнями (товариства археологів, антикварів);

- товариства, що не вимагають

певної кваліфікації від своїх членів. Має значення лише зацікавленість у діяльності (наприклад, Зоологічне товариство)².

Професійні асоціації бібліотечно-інформаційної сфери Франції Дж. Меріат пропонує класифікувати за шістьма категоріями: національні асоціації традиційних професій (бібліотекарів, архівістів); національні асоціації окремих видів і типів бібліотек та інших інформаційних установ (наприклад, університетських бібліотек); національні з певною спеціалізацією; випускників окремих навчальних закладів; регіональні та місцеві; асоціації професіоналів³.

Л. Вілсон⁴, а за ним і Т. С. Джейн⁵ поділяють асоціації на:

- асоціації бібліотекарів, котрі представляють усі типи бібліотек - національні, публічні, університетські, спеціальні тощо, всі галузі знання й інтереси - від фольклорної музики й міжнародних відносин до промисловості та техніки;

- асоціації бібліотек чи бібліотекарів, які репрезентують один певний тип (категорію бібліотек), наприклад, урядові чи університетські БА;

- асоціації бібліотек чи бібліотекарів, які об'єднані на основі спільної галузі (приміром, музика чи літакобудування), при цьому не обов'язково представляють однакові типи бібліотек;

- асоціації та інші організації й інституції, створені для вдосконалення певної галузі (не бібліотечної), але для діяльності котрих суттєва систематична організація знання. До цієї категорії належать, зокрема, науково-дослідні організації, які повинні відстежувати найновіші наукові дані;

- організації, діяльність яких важлива для бібліотечної справи, але не зводиться тільки до неї (стандартизація, класифікація тощо).

У цьому разі дослідники за основу беруть спільність специфічних професійних інтересів членів асоціації, пов'язаних чи то з видом і типом бібліотеки, чи з галуззю, яку обслуговують бібліотекарі, чи з видом діяльності, характерної для цих установ. Але такому поділу не вистачає єдиного принципу ділення.

Іншою ознакою, за якою БА розмежовуються на види, є терито-

ріальна, або географічно-політична. Так, у путівнику по бібліотечних асоціаціях за 1976 р.⁶ вони розбиті на дві категорії:

- міжнародні (охоплюють дві або більше країн). Можуть бути загального спрямування, приміром, ІФЛА, або спеціалізованими, скажімо, Міжнародна асоціація правничих бібліотек;

- національні (діють на національному рівні й мають загальне спрямування або спеціалізуються за галуззю, видом чи типом бібліотек, посадами бібліотечних працівників тощо).

Вказувалися в цьому путівнику також асоціації, що функціонували в деяких районах, провінціях чи регіонах країни.

Південноафриканський дослідник М. Лунду в монографії «Бібліотеки на службі суспільства: філософські засади» поділяє БА на: міжнародні, національні, регіональні та континентальні⁷.

Найлогічніше за територіальним охопленням поділити асоціації БА на: всесвітні (ІФЛА, FID), континентальні, регіональні, національні (Американська бібліотечна асоціація (АБА), Українська бібліотечна асоціація (УБА) та місцеві.

А. Чаплін виділяє національні асоціації (загального напрямку або ті, що охоплюють певний сектор бібліотечної професії), міжнародні організації бібліотекарів окремих типів бібліотек, ІФЛА⁸. Поряд з національними БА загального спрямування, зауважує дослідник, у багатьох країнах існують ті, що об'єднують бібліотеки певного типу; бібліотекарів, які мають той чи інший рівень спеціальної підготовки й кваліфікації; бібліотеки та бібліотекарів, котрі належать до певної національної, лінгвістичної або етнічної групи⁹. Отже, А. Чаплін спробував створити ієрархічну класифікацію БА. Але це можливо лише відповідно до певних завдань конкретного дослідження, бо асоціації можна поділити на групи за досить значною кількістю ознак (видами членства, галуззю, територією діяльності тощо).

Кожен з видів БА має загальні й специфічні цілі та завдання. Мета спрямовує й регулює діяльність людей, а її зміст залежить від об'єктивних законів дійсності, реальних мож-

ливостей суб'єкта та застосованих засобів.

Англієць П. Гарвард-Вільямс відповідальним завданням професійної асоціації вважає підтримку єдності професії¹⁰.

У 1968 р. президент БА Британської Колумбії (Канада) А. Таффс наголосив на тому, що бібліотеки є частиною індустрії обслуговування і назвав три цілі існування БА: допомагати своїм членам розв'язувати спільні проблеми; формулювати та висловлювати авторитетну думку членів; впливати на громадськість і уряд¹¹.

Індійський бібліотекознавець Т. С. Джейн у 1971 р. виділив такі основні цілі та завдання БА: об'єднувати всіх, хто займається або зацікавлений бібліотечною справою; сприяти розвитку бібліотечного обслуговування та інтересів професії; інформувати про це громадськість, влаштовуючи книжкові виставки, лекції тощо; організовувати для бібліотекарів лекції, семінари, конференції, колоквиуми з бібліотекознавства; сприяти підвищенню їх професійного престижу та поліпшенню умов праці; приймати бібліотечні закони та інші документи; створювати й публікувати професійну літературу; засновувати навчальні заклади для піднесення бібліотечної справи та професійної освіти; сприяти організації бібліографічних досліджень і виданню бібліографічних праць; вивчати сучасні тенденції розвитку бібліотекознавства; сприяти підтриманню контактів членів асоціації між собою, з урядом, видатними діячами сучасності, членами інших БА на національному та міжнародному рівнях; працювати над стандартизацією правил каталожного опису, класифікаційних схем тощо; працювати над стандартизацією бібліотечного обладнання (приміром, меблів та ін.); розв'язувати актуальні професійні проблеми¹².

У 1984 р. танзанійський бібліотекар Е. Каугемно назвав шість цілей БА: об'єднувати осіб, які працюють в інтересах бібліотечної справи та бібліотек; сприяти й підтримувати розвиток бібліотек усіх типів; покращувати та зміцнювати бібліотечну справу і статус бібліотечної професії; вдосконалювати та заохочувати вивчення й дослідження всіх

аспектів бібліотечної справи й обслуговування документами; проводити або спонсорувати конференції, семінари, курси та симпозиуми з бібліотечної справи; видавати інформацію, корисну для членів асоціації з метою популяризації її завдань¹³.

Російська бібліотечна асоціація, за даними її відповідального секретаря М.Шапарневої¹⁴, діє в таких напрямках: бібліотечна політика і законодавство; наукова та практична діяльність; захист прав користувачів бібліотек, сприяння реалізації прав кожної особи на вільний і рівноправний доступ до інформації; міжнародне співробітництво; культурно-освітня, інформаційна та видавничо-поліграфічна діяльність.

Мета бібліотечної асоціації, на думку Д.Г.Ханта, - представляти професію перед громадськістю; координувати й поглиблювати інтереси своїх членів; сприяти розробці та забезпечувати неухильне дотримання професійних стандартів; підносити імідж професії, щоб зацікавити молодь, котра стоїть перед вибором професії¹⁵. П.Гарвард-Вільямс¹⁶ додає до цих напрямів ще вплив на соціальну політику та видавничу діяльність.

За М.Вінтером, асоціація важлива для виконання функцій управління, розробки стандартів і норм, сприяння науковим дослідженням, що ведуть до розробки теоретичних засад професійної діяльності¹⁷.

У рекомендаціях з менеджменту професійних асоціацій у галузі архівної та бібліотечно-інформаційної діяльності (1989), підготовлених англійським бібліотекознавцем Р.Боуденом, загальною метою їх існування вказано надання широкого спектра послуг своїм членам та забезпечення експертизи галузі для зовнішніх організацій і установ¹⁸.

Є.Фенелонов розкриває роль бібліотечних товариств в управлінні бібліотечною справою. У 1989 р. він дуже обережно визначив завдання асоціацій як сприяння й допомогу в організації та підвищенні ефективності громадсько-державного й професійного керівництва бібліотечною справою¹⁹. У тому ж році О.Хорунжий вірно зазначав, що радянським БА доведеться співіснувати з надзвичайно міцними й розгалуженими системами адміністративного управління та методичного керів-

ництва бібліотечною практикою, які не збираються делегувати якусь частину своїх повноважень БА²⁰. Отже, цей автор також підкреслює управлінську функцію БА.

Р.Хілліард наголошував, що БА одночасно виконують два завдання. По-перше, забезпечують можливості індивідуального розвитку професіонала. По-друге, сприяють створенню соціального середовища, в якому розвивається професія²¹.

А.Чаплін вважає, що національні БА мають дві мети: розвиток та вдосконалення бібліотек і бібліотечно-обслуговування та захист інтересів бібліотекарів і підвищення статусу бібліотечної професії²². Основні форми діяльності цих асоціацій: безперервна освіта членів шляхом обміну знаннями та досвідом на зборах, конференціях і семінарах; дослідження в галузі бібліотечної політики та технології; видавничо-діяльність: періодичні видання, керівництва, путівники, матеріали наукових досліджень; створення стандартів бібліотечного обслуговування; зберігання книжок, бібліотечних будівель та обладнання; сприяння кооперації і координації між бібліотеками; рекомендації та представництво перед урядом з питань законодавства й інших питань щодо розвитку бібліотечного обслуговування; підготовка нових членів шляхом організації курсів та сприяння створенню нових бібліотечних шкіл; підтримка стандартів професійної кваліфікації: екзамени і видача дипломів або акредитація та підтвердження дипломів і звань, виданих університетами й школами; захист і підвищення професійного статусу, зарплати та поліпшення умов праці бібліотекарів²³.

Учасники круглого столу «Менеджмент бібліотечних асоціацій», ІФЛА (дані 1996 р.) вважають, що асоціації покликані: встановлювати й сприяти дотриманню стандартів (за необхідністю підтримуючи їх кодексами поведінки або етики) для забезпечення обслуговування членами асоціацій користувачів бібліотек, інформаційних служб та документальних центрів; бути ефективними організаціями для членів і для надання їм професійного обслуговування (освіта і професійна підготовка); поширювати теоретичні знання, специфічні для професії²⁴.

У більшості наведених висловлювань відзначається таке завдання асоціацій, як соціально-економічний захист працівників бібліотек. Аналізуючи соціальний та економічний аспекти діяльності БА, порівняємо її з профспілковими організаціями. Профспілки* були створені та розвивалися з метою економічного, а пізніше - соціального захисту працівників від їх працедавців, регулюючи відносини між ними²⁵.

Чи повинна професійна БА займатися питаннями, які мають вирішувати профспілки, тобто соціально-економічними? На нашу думку, це великою мірою залежить від конкретних соціально-економічних, політичних та історичних умов у кожній окремій країні.

Дослідження цих проблем проводилися в США. Так, Г.Счляхтер²⁶ наводить результати опитування 884 бібліотекарів щодо їх бачення сучасних основних напрямів діяльності БА: вплив на законотворчий процес для вдосконалення галузі; друкування професійних журналів; підвищення іміджу бібліотекаря; фінансування та організація науково-дослідної діяльності. Питання стосувалися також покращання умов праці бібліотекарів: підвищення заробітної плати; пенсійного забезпечення; подовження відпустки; можливостей стажування; страхування працівників бібліотек; розслідування випадків незаконного звільнення з роботи; скорочення робочого часу; участь в розробленні класифікації посад тощо.

Як показало це дослідження, бібліотекарі майже одноставно висловилися за виконання традиційних для американських БА напрямів діяльності, спрямованих на розвиток професії. Три чверті опитаних вважають, що професійна організація має зосередитися також на покращанні умов праці бібліотекарів.

Історія профспілкового руху в США свідчить, що той був не дуже популярним серед бібліотекарів²⁷. Вони почали об'єднуватись у проф-

* Основні проблеми, якими опікуються профспілки: години роботи, відповідна платня, створення безпечних умов праці, відпустки, оплачувані вихідні, оплата невиходу на роботу під час хвороби, страхування (від нещасних випадків, медичне, на випадок безробіття) та пенсійне забезпечення.

спілкові організації після першої світової війни та в період великої депресії - через економічні труднощі, безробіття, низьку зарплату, а також у 60-х роках, коли відчували невпевненість з приводу активної комп'ютеризації бібліотек та скорочення робочих місць.

До 60-х років АБА не відчувала великої конкуренції з боку профспілкових організацій. Як відзначав у 1965 р. її президент Ф. Вагман, мета АБА - розвиток професії. Вона організована не для того, щоб її залучали для покращання умов праці її членів, як це роблять профспілки²⁸. Але з кінця 60-х років, зважаючи на певні успіхи профспілкових організацій по залученню бібліотек до своїх лав, асоціація переглядає деякі позиції²⁹. Вже в 1971 р. на конференції АБА в Далласі аналізуються проблеми працевлаштування, отримання викладацького статусу бібліотекарями університетських бібліотек й статусу бібліотекаря взагалі, етичні проблеми та ін. Асоціація намагається поєднати два напрями - професійний розвиток бібліотекаря та поліпшення умов його праці. У спеціальній пресі з'являються рекомендації щодо необхідності активізації цієї діяльності³⁰. Втім, для АБА й досі не характерний другий напрям. Вона зосереджена на професійному розвитку своїх членів і бібліотечної професії.

Г. Счляхтер у 1976 р.³¹ пропонує поділяти професійні організації так: професійні товариства, які вбачають своє завдання в удосконаленні наукового знання та задоволенні професійних інтересів; асоціації (пропонує їх називати «квазі-спілки»), що мають професійну основу та спеціальну орієнтацію на конкретні види діяльності; спілки, які зосереджуються на економічному становищі своїх членів (с.451). Аналізуючи відмінності між професійними асоціаціями та профспілками, дослідниця зазначає, що професіонали в США традиційно обирали членство в професійних товариствах, а домовлялися з роботодавцями особисто, бо не бачили можливості поєднати високі професійні стандарти з економічними вимогами профспілок та засобами їх досягнення, зокрема страйком. Але з часом ці погляди змінилися.

За статутом БА Великої Бри-

танії, їй не дозволяється перебирати на себе функції профспілкової організації. Але вона вивчає і обговорює рівень зарплати й умови праці бібліотекарів, допомагає у працевлаштуванні.

У Франції функції соціального та матеріального захисту бібліотекарів Асоціація виконувала до другої світової війни. Опісля дбала, насамперед, про забезпечення єдності й розвитку професії, підтримуючи профспілки в окремих професійних проблемах³².

В Австралії та Норвегії бібліотечним об'єднанням більше притаманні функції профспілкових організацій.

У Словаччині, як і в деяких інших соціалістичних країнах, паралельно існували Асоціація словацьких бібліотекарів, бібліографів та документалістів і секція бібліотечних працівників у профспілці працівників культури й мистецтва. Остання мала на меті кооперування з урядовими структурами у підготовці законів з бібліотечної справи та документознавства, раціоналізацію роботи, створення робочих стандартів, запровадження нових технологій. Осередки профспілки були в кожній бібліотеці. Її секція бібліотечних працівників займалася також питаннями заробітної плати, умовами праці бібліотекарів, клопоталася про їх нагородження³³.

Аналіз поглядів зарубіжних бібліотекознавців на БА свідчить, що дослідники розглядають їх як обов'язкові фактори розвитку бібліотечної професії й удосконалення обслуговування, що є основною метою їх функціонування. Але для наукового обґрунтування й чіткого визначення завдань і напрямів діяльності БА та засобів їх реалізації необхідно вивчити мотивацію вступу до професійних асоціацій.

Чого пересічний бібліотекар стає членом професійного бібліотечно-го об'єднання? Так, у 1949 р. виконавчий секретар АБА Дж. Корі, виступаючи на конференції Католицької бібліотечної асоціації, підкреслив, що особисто він є членом п'ятнадцяти різних БА і що існування різних асоціацій - явище виправдане й логічне³⁴.

Причини, через які люди вступають в об'єднання в державах з різним політичним ладом, досліджува-

ли політологи і психологи - такі, як М.Олсон³⁵, Д.Марч³⁶, Р.Путнам³⁷, Дж.Фішкін³⁸. Стисло ці фактори науковці зводять ось до чого:

- якщо індивідууму необхідно вибрати між двома діями, він вибере таку, яка матиме найцінніші для нього наслідки;

- вигода (користь, прибуток) має вищу цінність за вартість (ціну);

- будь-яка особа вибере радше вигоду (блага, користь), ніж вартість (ціну);

- індивідуум матиме вигоду від колективного (загального) блага (користі), що його надає асоціація, незважаючи на те, чи є він її членом, чи ні. Тому індивідуум не вступить до асоціації тільки для того, щоб отримати колективне благо (користь), а скоріше, щоб одержати особливі (вибрані) спонуки, доступні лише членам асоціації. Тому, якщо вона хоче залучити й утримувати членів, повинна надавати особливі спонуки, які перевищують вартість членства і можуть бути позитивними (обслуговування) чи негативними (примус).

На підґрунті цих узагальнень австралійський дослідник А.К. Каттс³⁹ у 1992 р. (на прикладі Австралійської бібліотечно-інформаційної асоціації (АБІА) вивчав причини, через які бібліотекарі вступають до професійних бібліотечних об'єднань та підтримують там своє членство. У ході дослідження було опитано 645 із 6450 членів асоціації, та 365 тих, хто вийшли з неї.

Як зазначає Каттс, АБІА працює для колективної користі, від якої виграють і сьогоднішні, і потенційні її члени. Асоціація сприяє розвитку бібліотечної справи, розширюючи обізнаність громадськості з діяльністю бібліотек та інформаційних служб, організуючи безперервну бібліотечну освіту, працюючи з урядовцями на всіх рівнях влади, розповсюджуючи інформацію, отриману шляхом моніторингу розвитку бібліотечно-інформаційних служб. Крім того, вона надає низку особливих спонук для того, щоб залучити членів: пропонує знижки членам асоціації від 24 до 40% на заходи з безперервної бібліотечної освіти (конференції, семінари тощо), на свої публікації, в тому числі двотижневий періодичний журнал «InSite» та публікації відділень, на-

дає професійні консультації тощо. До економічних додаються моральні вигоди - певний професійний статус та визнання колег. Як показало дослідження А.К.Каттса, основними причинами, що спонукають бібліотекарів бути членами АБІА, є: отримання професійної інформації - 20%; підтримка професійної асоціації - 15; доступ до обслуговування, що його надає асоціація членам - 14; полегшення працевлаштування або покращання перспектив професійного зростання - 13; підтримка професійних контактів - 12; потреба у визнанні свого професійного статусу - 11; вимоги отримання реєстраційного сертифікату - 6; інші причини назвали 9% опитаних.

Таким чином, бібліотекарі, вступаючи до асоціації, не керуються метою загальної колективної користі. Вони вступають до неї, щоб отримувати конкретний зиск, при цьому, доходить висновку А.К.Каттс, нефінансова користь важливіша, ніж прямі фінансові спонуки.

Саме про різного роду спонуки згадує австралійський дослідник М. Камерон, коли зазначає, що ще порівняно недавно, вступаючи до АБІА, бібліотекарі одержували право додавати позначку про членство до прізвища, наприклад, підписуючи листи. Вони також отримували право обіймати професійні посади з вищою платою⁴⁰.

У США активна участь у діяльності БА є обов'язковою умовою професійного вдосконалення бібліотекаря, його підвищення в посаді, отримання ним викладацького статусу в університетських бібліотеках⁴¹. Тільки члени БА допускаються до складання професійних реєстраційних екзаменів у Великій Британії, що є замаскованим соціальним примусом для залучення членів.

Керівник круглого столу «Менеджмент бібліотечних асоціацій» ІФЛА (до 1995 р.) англійський бібліотекознавець Р.Боуден вважає, що залучати й утримувати членів асоціації повинна через надання їм певних видів обслуговування⁴².

Інша позитивна спонукка для членства - почуття причетності. Англійський дослідник Н.Сімпсон зазначав, що однією з причин членства в асоціації є необхідність відчуття єдності з іншими членами професії⁴³. Таку точку зору поділяють і

американські бібліотекознавці П.Салліван (у статті в «Library Trends»)⁴⁴ та Р.Елсворс. Останній зауважує, що особиста участь у діяльності національної асоціації для багатьох те саме, чим раніше була участь у діяльності церковної громади⁴⁵. Вибір асоціації для вступу, за П.Салліваном, визначається інтересом до бібліотечної справи та тим, що може бібліотекар запропонувати асоціації особисто - час, знання, а також тим, які заохочення його цікавлять. Тому одночасно бібліотекар може бути членом декількох різних асоціацій. Бібліотекарі підкреслюють, що при вступі до асоціації треба думати не про те, що зможеш отримати від членства, а що можеш дати⁴⁶.

У відомій піраміді потреб особи серед основних - фізіологічних, безпеки, соціальних - потреби самовираження, успіху та приналежності. Тому почуття групової спільності є дуже важливим у системі мотивації до вступу в професійну асоціацію.

Прагматичніше підходить до цього питання Д.Кліфт. На його думку, існує дві основні причини участі членів у БА: допомогти реалізації програми чи проекту, за які вони взяли на себе відповідальність, та знайти практичну допомогу чи ідею для розв'язання проблем у своїй бібліотеці⁴⁷.

Теоретико-методологічний аналіз поглядів бібліотекознавців та бібліотекарів-практиків на мету, головні напрями діяльності БА і засоби їх реалізації стає підґрунтям для подальших узагальнень. *Для створення теоретичної моделі основою може стати таке визначення мети функціонування БА: всебічне сприяння розвитку бібліотечної справи для забезпечення права читачів та споживачів інформації на якісне і своєчасне бібліотечне та інформаційно-бібліографічне обслуговування на засадах гарантування їх доступу до всього обсягу накопичених людством знань й інформації. Основні завдання бібліотечних асоціацій: організація та управління бібліотечною справою; розвиток бібліотечної професії.*

Названі завдання конкретизуються і реалізуються в низці напрямів. Для першого завдання - це, наприклад, сприяння розробці та реалізації бібліотечно-інформаційної політики й створення відповід-

ної законодавчої бази. Розвиток бібліотечної професії передбачає активну діяльність асоціацій у: розробці теорії галузі; організації практичної діяльності; визначенні та запровадженні її етичних засад; забезпеченні безперервної бібліотечної освіти; підвищенні статусу професії тощо.

У свою чергу, для досягнення позитивних результатів у кожному з цих напрямів асоціації застосовують різні засоби. Так, наприклад, для забезпечення безперервної бібліотечної освіти вони ініціюють створення спеціальних навчальних закладів або акредитують їх, організують курси, семінари, конференції, в тому числі щорічні, консультації, стажування, розробляють, рецензують та затверджують освітні програми, екзаменують з фахових дисциплін, видають спеціальну літературу тощо.

Подальше дослідження, зокрема проведення порівняльного аналізу історії та сучасного стану професійних бібліотечних об'єднань у різних країнах світу, дасть можливість розробити й теоретично обґрунтувати оптимальну модель їх діяльності і на цій основі сформулювати практичні рекомендації щодо вдосконалення функціонування цього важливого для суспільства соціального формування.

¹World guide to library, archive, and information science associations / J.R.Fang, A.H.Songe, A.J.Fang and others. - Munchen; London; New York; Paris, 1990. - 517 p.

²Hamilton F. Infopromotion: Publicity and marketing ideas for the information profession. - Hants, 1990. - P.32.

³Meriat J. Les associations professionnelles francaises // Documentaliste. - 1989. - №26. - P.37-39.

⁴Wilson L. Organisation in the special field // Handbook of special librarianship and information work. - 2nd ed. - Lnd., 1962. - P.436-487.

⁵Jain T.C. Professional associations and development of librarianship: Case study of the Library Association and the American Library Association. - Delhi - 6 (India): Metropolitan Book Co. (PVT)LTD, 1971. - P.5.

⁶International guide to library, archival, and information science associations /

J.R.Fang and A.H.Songe. - New-York; London, 1976. - P.XI.

⁷Lundu M.Ch. The library in the service of society: Philosophical foundation. - Pretoria, 1995. - P.140.

⁸Chaplin A.H. Introduction - general survey // The organization of the library profession: A Symposium based on contributions to the 37th Session of the IFLA General Council, Liverpool, 1971. - Munchen, 1973. - P.11-21.

⁹Ibid. - P. 14.

¹⁰Harvard-Williams P. The role of the professional association // Library Association Record. - 1972. - Vol.74, Oct. - P.187-190.

¹¹Tiffs A.M. Role of library associations // Feliciter. - 1968. - Vol.13, June-August. - P.32-33.

¹²Jain T.C. Professional associations and development of librarianship: Case study of the Library Association and the American Library Association. - Delhi -6 (India):Metropolitan Book Co. (PVT)LTD, 1971. -104 p. (P.4-5).

¹³Kaungamno E.E. African librarianship // The library in society / A.R.Rogers, K.McChesney. - Littleton (Colorado), 1984. - P.180-199.

¹⁴Шапарцева М.А. Формирование профессионального сообщества в России // Государственная политика в области библиотечного дела и реализация законов Российской Федерации «О библиотечном деле» и «Об обязательном экземпляре документов»: Всерос. науч.-практ. конф. - СПб.,1997. - С.37.

¹⁵Hunt D.H. Associations and recruitment // Drexel Library Quarterly. - 1966. - Vol.3, №4. - P.371-374.

¹⁶Harvard-Williams P. The role of the professional association // Library Association Record. - 1972. - Vol.74, Oct. - P.187-190.

¹⁷Winter M.F. The professionalization of librarianship. - Champaign, IL, 1983. - 46 p. - Occasional Papers / University of Illinois Graduate School of Library and Information Science. - 1983. - №160.

¹⁸Guidelines for the management of professional associations in the field of archives, library and information work / R.Bowden. - Paris: Unesco, 1989. - II, 93 p., VII.

¹⁹Фенелонов Е. Управление: каким оно может быть? // Библиотекарь. - 1989. - № 11. - С.5-7.

²⁰Хорунжий А. Нужны развернутые программы действий // Там же. - С. 8-10.

²¹Hilliard R.P. The Library Association from within //Prospects for British librarianship. - Lnd., 1976. - P.1-12.

²²Chaplin A.H. Introduction - general survey. - P.11-21.

²³Ibid.

²⁴<http://www.nlc-bnc.ca/ifla/VII/rt6/rtmla.ntm>

²⁵Rayback J.G. Labor union // Encyclopedia Americana. - 1992. - Vol.16. - P.631-634.

²⁶Schlachter G. Quasi unions and organizational hegemony within the library field // The Library Quarterly. - 1973. - Vol.43, №3. - P.185-198.

²⁷Berelson B. Library unionization // Ibid. - 1939. - №9. - P.477-510.

²⁸Wagman F. The new member and the ALA // ALA Bulletin. - 1965. - №59. - P.995.

²⁹New directions of ALA: Interim report // American Libraries. - 1970. - №1. - P.239.

³⁰Schlachter G. Quasi unions and organizational hegemony within the library field // The Library Quarterly. - 1973. - Vol.43, №3. - P.185-198.

³¹Schlachter G.A. Professionalism v.unionism // Library Trends. - 1976. - Vol.25, №2. - P.451-473.

³²Letheve J. The organization of the library profession in France and the role of the Association of French Librarians //The organization of the library profession: A symposium based on contributions to the 37th Session of the IFLA General Council, Liverpool, 1971.-Munchen, 1973. - P.30-33.

³³Boldis J. Librarians' organizations and authorities in the Slovak Socialist Republic and the development of the Library Profession // Ibid. - P.23-29.

³⁴Cory J. The American Library Association in the national library economy // Catholic Library World. - 1949. - Vol.21, Oct. - P.13-14.

³⁵Olson M. The logic of collection action: Public goods and the theory of groups. - Cambridge, MA: Harvard University Press, 1971. - 186 p.

³⁶Marsh D. On joining interest groups: An empirical consideration of work of Marcus Olson Jr. // British Journal of Political Science. - 1976. - July 6. - P.259.

³⁷Putnam R. The prosperous community: Social capital and public affairs //American Prospect. - 1993. - Spring. №13. - P.36; Putnam R.G. Making democracy work: Civic traditions in modern Italy. - Princeton, 1993. - P.91-98.

³⁸Fishkin J.S. The voice of the people: Public opinion and democracy. - New Haven; London, 1995. - P.141-154.

³⁹Cutts A. ALIA and the logic of collective action // Australian Library Journal. - 1992. - Vol.41, №2. - P.133-144; Cutts A.K. The theory of collective action and voluntary

professional associations: An impirical study: A Dissertation presented to the Department of Government of the University of Queensland in partial fulfilment of the requirements for the degree of Master of Public Administration. - Queensland, 1990.

⁴⁰Cameron M.A. The profession // The Australian Library Journal. - 1990. - Vol.39, №4. - P.318-329.

⁴¹Branscomb L.C. Foreword // Jain T.C. Professional associations and development of librarianship. - Delhi-6 (India), 1971. - P.XIIY.

⁴²Bowden R. Report on visit on the establishment of a Library Association for Vietnam, Hanoi, March-April, 1995 // Focus on International & Comparative Librarianship. - 1995. - №3. - P.164-168.

⁴³Simpson N.A. A member's view of the Library Association // Prospects of British librarianship. - Lnd., 1976. - P.13-28.

⁴⁴Sullivan P. Library associations // Library Trends. - 1976. - Vol.25, №1. - P.135 - 152.

⁴⁵Ellsworth R.E. Critique of library associations in America // Library Quarterly. - 1961. - Vol.31, Oct. - P.383-384.

⁴⁶Cameron M.A. The profession. - P.318-329.

⁴⁷Clift D.H. Discussion // Library Quarterly. - 1961. - № 31. - P.399.